

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Demográfia és Szociológia Doktori Iskola
Településszociológia Doktori Program

**A települési és területi önkormányzati döntéshozatal szereplői
Magyarországon 1994 és 2014 között – arányok, trendek és helyi
sajátosságok**

PhD disszertáció tézisei

Témavezető:
Dr. habil. Vámosi Tamás

Készítette:
Mehring-Tóth Szilvia

Pécs, 2019

Tartalomjegyzék

1. A téma ismertetése, jelentősége és a témaválasztás indoklása.....	3
2. Kutatási kérdések.....	4
3. A dolgozat szerkezete.....	5
4. A kutatás módszere és eredményei.....	6
5. A kutatás további lehetséges irányai	10
6. Összegzés	10
Felhasznált irodalom.....	12
A disszertáció témájához kapcsolódó publikációk	13

1. A téma ismertetése, jelentősége és a témaválasztás indoklása

Doktori disszertációm témája a magyarországi önkormányzati képviselőtestületek, rendszerváltás utáni összetételének vizsgálata, elsősorban a nemi megoszlás általános jellemzői, a különböző közigazgatási-települési szintek szerinti különbségek és a mandátumismérlések szemszögéből. A „nők”, mint a nagy társadalmi csoportok egyikének aktuális helyzetét, az abban bekövetkező változásokat több oldalról elemzik a társadalomtudósok. A megközelítések közös pontja a 21. századra (is) jellemző női részvétel, szerepvállalás kiegyensúlyozatlansága és a háttérben húzódó okok analízise. A nemi szerepeket kutató tematikus sorba illeszkedik a döntési pozíciókban megfigyelhető női arányok vizsgálata, mely nemcsak a foglalkoztatáshoz köthető szerepekben, hanem a politikai döntéshozatal szintjén is releváns elemzési perspektívát biztosít, mint a nemek közti (hatalmi) viszonyok egyik speciális vetülete (Andorka, 2000: 309) vagy „kényes terület” (Horváth, 2008: 86). A nők aránya általában a vezető posztokon, így a politikusok között is alacsony(abb), mely „világjelenség: a szerepek és feladatok nemek közötti megosztására vezethető vissza” (S. Molnár, 2009: 90). Ugyan a nők döntéshozatalban való arányos megjelenése a nemzetközi normarendszerekben a nemek közti egyenjogúság egyik mércéje lett, a formális jogegyenlőség indikátora, de a mindenkire kiterjedő általános választójog nem hozta magával automatikusan a 20. században a nemek szempontjából arányos képviselést (B. Kelemen, 2010:83). A közélet a világ nagyrészen még mindig a férfiak privilégiuma.

Magyarországon a politikai döntéshozatal országgyűlési szintjéről, a női képviselők mandátumszerzési sajátosságairól egy viszonylag szűk kutatói körnek (Koncz Katalin, Ilonszki Gabriella, Várnagy Réka, Kiss Róbert) köszönhetően sok adatot ismerünk. A helyi (települési és területi) önkormányzati szereplőkről viszont kevesebb az információ a szakirodalomban (Bocz és Ságghi, 2003: 5), főként interjúk eredményekre támaszkodó kutatások vannak. Országos szintű, települési és mandátumszerzési módokat is elkülönítő, sajátosságokat leíró kvantitatív adatok nem vagy csak részlegesen kerültek publikálásra. Pedig a felnövekvő generáció számára üzenet értékű, hogy a politikai szerepvállalás sikere nem függ valaki nemétől, egy nő is futhat be ilyen típusú karrierpályát. Sokakban él olyan hiedelem, hogy az aktivitás, szuverenitás, kreativitás és bátorság idegen a női alkattól, és ezek a nőiséggel össze nem egyeztethető tulajdonságok

(S. Molnár, 2009:90). Pedig a helyi pozicionális elitben javuló nemi képviseleti arányok és a választói magatartás változása javuló trendet mutat hazánkban is.

Kutatásom alapvetően a *gender studies* megismerésének és a személyes, szakmai tapasztalatom találkozásának köszönhető. Önkormányzati munkában 2006 óta veszek részt (városi, kistérségi vagy megyei szinten) hol a hivatal, hol a döntéshozatal szintjén. Először egyéni érdeklődésem által motiválva, majd 2014-től már kutatói szemmel figyeltem az országos és helyi politika kapcsolatát, a közpolitikai ügyek és problémák kezelését, képviselő-csoportok és politikusok munkáját. Ezen belül is kiemelt területként jelent meg munkám során az esélyegyenlőség témája (szociális szolgáltatástervezési és esélyegyenlőségi koncepciók kidolgozása), benne a „nők” (mint a nagy társadalmi csoport egyike) problémája, helyzetük jobbá tétele. A gender elméletben részletesebben 2015 elején, a doktori képzés során mélyültem el. Ennek hatására az első, kifejezetten a női politikusokat, szerepvállalásukat vizsgáló kutatásba kezdtem. Minél többet foglalkoztam a témával, annál inkább úgy láttam, hogy az önkormányzati képviselőkönkről, szerepvállalásukról nagyon kevés információval rendelkezünk.

Egy viszonylag (módszertanában és témájában) széles utat bejárt kutatási előzmény után a dolgozat konkrét célkitűzése a rendszerváltás után (1994-2014) Magyarország települési önkormányzati döntéshozatalának vagyis a *local government* szereplőinek bemutatása lett, akiket a helyi pozicionális (politikai) elit tagjai közé soroltam be. Az eredményekből látszik, hogy a települési képviselőtestületekben mandátumot szerzett politikusnők szerepvállalása teljesen eltérő arányú és tendenciájú, ráadásul pozitív előjelű, az országgyűléshez képest. A pontos adatok feltárása pedig jó alapot biztosíthat, akár mintát is adhat a női döntéshozatali arányok további kiegyenlítéséhez. A nők politikai részvétele sztereotípiákkal erősen terhelt, még Európában is. Ezért is fontos, hogy a nők lássák a pozitív példákat, a fokozódó szerepvállalás arányait a végreható hatalommal összefüggésben. Ezzel bizonyítva azt, hogy van már a politikának olyan területe hazánkban is, mely nem kizárólag a férfiak „privilegiuma”.

2. Kutatási kérdések

Doktori disszertációm fő kutatási iránya tehát a képviselő(nő)k formális döntéshozatalban betöltött szerepvállalása, annak időbeli alakulásának leírása. Ezzel egy, a hazai közigazgatás szintjén keletkező „adathalmaz”, az önkormányzati választási

jegyzőkönyvek digitalizált változatának kutatási célú használata is bemutatom. Szakmai tapasztalatomnak, kutatói érdeklődésemnek és a Nemzeti Választási Iroda adatai által behatárolt keretek alapján, a települési és területi döntéshozatal szereplőinek rendszerváltás utáni magyarországi helyzetével összefüggésben a következő kutatási kérdéseket fogalmaztam meg.

- 1.) A közigazgatásban keletkező, digitalizált választási jegyzőkönyvek adatait milyen sajátosságok jellemzik és a Big Data - Open Data - Open Government fogalomkör melyik tartományába sorolhatók? Milyen módszertannal, hogyan használhatók fel egy társadalomtudományos kutatás során és milyen alapot biztosítanak a kutatás témaköréhez?
- 2.) Az 1994-2014-es időszakban hogyan alakult pontosan a képviselők (helyi politikai pozicionális elit) nemi aránya országos összesítésben és a különböző területi szintű önkormányzatokban? Kimutatható-e kapcsolat a mandátumszerzés módja, a település mérete és a nemi arányok alakulása között?
- 3.) Az önkormányzati döntéshozatalt mennyire jellemzi a képviselők mandátumisméltelése? Hogyan alakult a professzionális politikusok aránya – 1994 és 2014 között – nemi megoszlás és a mandátumszerzési módok alapján a helyi politikában?
- 4.) Milyen összefüggések, korrelációk tárthatók fel a női képviselői jelöltszám emelkedése, a választási részvétel alakulása és a helyi politikusnők arányának emelkedése között? Tudunk-e általuk – legalább részben – magyarázatot adni a képviselők arányainak alakulására?

3. A dolgozat szerkezete

Annak érdekében, hogy az előzőkben ismertetett vizsgálati célok megvalósuljanak a dolgozatot a következők szerint építettem fel. Az *első fejezetben* a kutatás általános megközelítését, alapjait és kérdéseit mutatom be, illetve azt a személyes motivációt, mely nagy inspirációt jelentett és folyamatosan ösztönzött az elemzés során. Sajnos minden munkának megvannak a korlátai, ezek is megemlítettem pár sor erejéig. A *második fejezetben* a kutatás fókuszát leginkább meghatározó elméleti kereteket mutatom be, úgymint a megközelítés alapját képező gender szemlélet és a hozzá kapcsolódó mainstreaming politika legalapvetőbb elemeit, majd a kutatás társadalmi közegének, a

helyi kormányzás (local government) relevanciájának leírását. A fejezet részegységét a vizsgálat célcsoportját jelentő elitfogalmak közötti határvonalak bemutatása zárja. Itt érvelek amellett, hogy az elitek gyakran újraalkotott konstrukciós fogalomkörében az önkormányzati képviselők a pozicionális elit körébe sorolandók. Az elméleti egység végén a módszertani alapokat jelentő Big Data, Open Data és Open Government fogalmi és tartalmi alapjait részletezem. Álláspontom szerint, az általam használt adatok az említett három fogalom közös halmazába tartoznak. Ebben a részegységben mutatom be azt is, hogy kutatásom alapvetően adatvezérelt módszertannal készült, egy speciális adminisztratív adatbázist felhasználva, mely az elemzési fókusz szenzitív témáját tekintve kifejezetten előnyös. Az elméleti alapok tisztázása után, a téma nemzetközi környezetének bemutatása olvasható (*harmadik fejezet*), a gender mainstreaming politika elterjedésének főbb állomásai. Ennek keretében nézzük meg azt is, hogy a Visegrádi országoknak nevezett Csehország, Szlovákia és Lengyelország esetében hogyan alakul az aktuális helyzetkép, a nők politikai döntéshozatali pozíciója szempontjából. A *negyedik fejezettől* kezdődően már Magyarországra vonatkozóan ismertetem először az országgyűlésben megfigyelhető, majd az önkormányzati szektorra jellemző főbb tendenciákat, arányokat a képviselők esélyei és lehetőségei összefüggésében. A dolgozat második, nagy tematikus egysége (*ötödik fejezet*) a saját kutatási eredményeket foglalja össze. A kutatási előzményekben bemutatom azt az utat, mely az adminisztratív adatbázis felkutatásához vezetett és azt a folyamatot, hogy milyen módon jutottam el egy kisebb területi szint mélyebb vizsgálatának célkitűzésétől az országos adatok elemzéséig, statisztikai összefüggések kereséséig. Ezután a kutatás gerincét jelentő hat főbb szempont alapján (egyszerű férfi-női részarány alakulás vizsgálata, különböző területi szintek összefüggései, kiugró értékek vizsgálata, a helyi politikai elit professzionális rétegének kimutatása, a képviselőjelöltek és a választási részvételi arányok összefüggéseinek vizsgálata a női mandátumok alakulására) folytatott elemzés eredményeit mutatom be, mely egyrészt a választási jegyzőkönyvek által determinálva, másrészt egyéni kutatói érdeklődéséből következően megszületett. Végül (*hatodik fejezet*) a dolgozat – a kötelező tartalmi elemek mellett – következtetésekkel és a téma további kutatási lehetőségeire vonatkozó javaslatokkal zárul.

4. A kutatás módszertana és eredményei

Három, teljesen különböző irányú, tematikájú és módszertant alkalmazó kutatási előzmény után a doktori disszertáció egy tisztán kvantitatív profilú adatelemzés lett.

Ennek során a Nemzeti Választási Iroda Választási Információs Szolgálata által elküldött, az 1994-2014-es önkormányzati választásokon indult (jelölti szintig részletezett) és mandátumot nyert önkormányzati képviselők teljes populációja az adatbázisba került (Ez választási évenként több mint 49 ezer képviselőjelöltet és 21 ezer mandátumot jelent). Az adatforrás a négyévente megrendezett önkormányzati megmérettetések „végterméke”, vagyis a *választási eredmények digitalizált jegyzőkönyvei*. E dokumentumok kutatási célú használatára eddig nem volt példa. Technikailag megközelítve az adathalmaz az elküldés állapotában 615 MB-nyi információt tartalmazott. Szerkezetileg strukturáltak (17 800 file), választási évek és mandátumszerzési módok szerint elkülönítve, külön-külön file-ban szerepeltek. Egy mappa átlagosan 20 darab CSV dokumentumot tartalmazott. Így az első lépés a kutatás céljainak, témájának megfelelő mappák, releváns információk kiszűrése és elemzésre alkalmas formátum (Excel) kialakítása volt. Az adatelőkészítés- és elemzés során Excel, Access és SPSS, valamint R programok kerültek használatra. A NISZ adatai mellett az ellenőrzések, adategyesítések (linking data) során a választas.hu, a KSH 2011-es népszámlálásból származó lakosság szám adatokat és a KSH 2015-ös települési kategóriáit használtam fel. A korreláció esetében 93 ezer változó (280 ezer cella) jelentette a vizsgálat alapját.

Az **első kérdés**em az adatbázis és a kutatás módszertanának pontos elméleti meghatározására irányult (*A közigazgatásban keletkező, digitalizált választási jegyzőkönyvek adatait milyen sajátosságok jellemzik és a Big Data - Open Data - Open Government fogalomkör melyik tartományába sorolhatók? Milyen módszertannal, hogyan használhatók fel egy társadalomtudományos kutatás során és milyen alapot biztosítanak a kutatás témaköréhez?*). Ennek a problémakörnek a részletezését több szempont alapján tartottam fontosnak. Egyrészt azért, mert a Nemzeti Választási Irodától érkező adatok, azok keletkezése, formája, kutathatóvá tétele, de maga az adatigénylés folyamata, sikeressége már önmagában is egy kutatói tapasztalat. Szép példája volt az Open Government és Open Data policy magyarországi megvalósulásának. A másrészt azért, mert a nemzetközi és hazai szakirodalomban általában, de különös tekintettel a társadalomtudományokra a Big Data jelensége, fogalma nincs pontosan definiálva. Így a disszertáció elméleti részében részletesen érvelek amellett, hogy a digitális választási jegyzőkönyvek a Big Data - Open Government – Open Data közös halmazába tartoznak. A felhasznált adathalmaz mindhárom fogalom főbb jellegzetességét magában hordozza:

1. kormányzathoz kötődően, annak rendeltetészerű működése során keletkeztek, 2. könnyen, bárki által megismerhetőek, hozzáférhetőek, 3. elég nagy kiterjedésűek és/vagy a vizsgálat szempontjából kimerítik az n=all, azaz a teljeskörűség követelményét, egy hagyományos surveyhez képest nagyobb kiterjedésű (615 MB), az önkormányzati képviselők és jelöltek teljes populációja szerepel benne. Tartalma, a négyévente megrendezésre kerülő önkormányzati választások során keletkező jegyzőkönyvek digitalizált változata. A téma érzékenysége, gender (társadalmi nem) szemlélete alapján nagyfokú objektivitást biztosít azzal, hogy nem véleményeket tartalmaz, hanem megvalósult szavazási mintákat vizsgál.

A második kérdéskörre (*Az 1994-2014-es időszakban hogyan alakult pontosan a képviselők (helyi politikai-pozicionális elit) nemi aránya országos összesítésben és a különböző területi szintű önkormányzatokban? Kimutatható-e kapcsolat a mandátumszerzés módja, a település mérete és a nemi arányok alakulása között?*) már az adatelemzések során érkezett eredmények alapján tudunk válaszolni. Megállapítható, hogy az 1994-2014-es időszakban a képviselők (helyi politikai-pozicionális elit) nemi megoszlása folyamatosan javuló tendenciát mutat, a nők lassan teret nyernek a politika világában, a helyi önkormányzatok testületeiben. Az emelkedő értékek esősorban a 10 ezer főt meg nem haladó lakossal rendelkező településeken és a 10 ezer főnél nagyobb városok egyéni választóköreibe figyelhetők meg. A kompenzációs listák és a megyei közgyűlés nemi heterogenitása 20 év viszonylatában, folyamatosan elmarad a többi fórumtól. Legerősebb összefüggés, kapcsolat a mandátumszerzés módja és a női képviselők emelkedő részaránya között látszik, mely új megállapításnak számít az eddig, szakirodalomban többször olvasható, lakosság számhoz kötött elmélethez képest (vagyis nem igazolódott, hogy minél kisebb egy település, annál több női politikus nyer mandátumot az önkormányzatban). Szintén nem várt eredménnyel zárult az is, hogy a 10 ezer fő alatti települések esetében nincs egyértelmű és szignifikáns különbség a lakosság szám alapú csoportok szempontjából sem. Sőt, a teljesen férfi dominanciájú (0% női mandátumú) falvak, községek legnagyobb aránya pont kisebb lakosság számnál fordulnak elő a leggyakrabban. Ha ugyanezt a logikát a nagyvárosainkra vetítve vizsgáljuk, ott sem egyértelmű a lakosság szám emelkedés-női mandátum arány csökkenés összefüggése. Fővárosunk magyarországi viszonylatban például magas női képviseleti értékeivel önálló tendenciát mutat a városok között. A megyei jogú városok esetében a

képviselőkre vonatkozó értékek alapján elég nagy a szórás, a legnőiesebb településünk Miskolc, a legerősebb férfi dominancia a szombathelyi önkormányzati testületben látható.

A **harmadik részterület** a professzionális vagyis a több ciklusban mandátumot nyert képviselők hazai részarányát és nemi megoszlásukat vizsgálja (*Az önkormányzati döntéshozatalt mennyire jellemzi a képviselők mandátumisméltése? Hogyan alakult a professzionális politikusok aránya – 1994 és 2014 között – nemi megoszlás és a mandátumszerzési módok alapján a helyi politikában?*). A választási adatokból származó eredmények alapján egyértelmű, hogy a helyi szintű pozicionális elitben – az országgyűléshez hasonlatosan szintén – kialakult egy professzionális politikusi réteg. Arányuk – 1994 és 2014 között – 30 % és 50 % között mozgott, a mandátumszerzés módja alapján differenciálva. A képviselőnk esetében szintén kimutatható egy, tartósan a helyi közéletben dolgozó csoport, ám arányukat tekintve kevesebben vannak, mint férfi kollégáik.

A **negyedik kérdés** az emelkedő női mandátumarányok hátterét próbálja meg értelmezni úgy, hogy a választási jegyzőkönyvek több adatsorán egymás mellé állítja (képviselőjelöltek, választási részvétel) és együttesen vizsgálja azok eredményeit (*Milyen összefüggések, korrelációk tárhatók fel a női képviselői jelöltszám emelkedése, valamint választási részvétel alakulása és a helyi politikusnők arányának emelkedése között? Tudunk-e általuk – legalább részben – magyarázatot adni a képviselőnk arányainak alakulására?*). Az önkormányzati döntéshozataltban emelkedő női részarányok hátterét kutatva két tényezőt sikerült kizárni. Az egyik az, hogy nem a képviselőnk jelöltszám emelkedésének következménye a javuló nemi heterogenitás a helyi pozicionális elitben. A számok inkább egy, a választópolgárok irányából érkező szavazási hajlandóságának elmozdulásának irányába mutatnak. Ez a folyamat része lehet és illeszkedik abba a jelenségbe, hogy Magyarországon a tradicionális nemi szerepek lassú átalakulásban (oldódásban) vannak. Ehhez kapcsolódik egy, általam erősnek ítélt (kutatási előzmények során tapasztalt) további összefüggés, a nők munkavállalásának változó motivációja. Napjainkban a karrierépítési törekvések egyre hangsúlyosabbá válnak, melynek egyik állomása a helyi szintű döntéshozataltba történő becsatlakozás, a munkahelyi érdekérvényesítést, pozícióerősödést érdekében. Az emelkedő női mandátumszerzést befolyásoló tényezők vizsgálata során korrelációs számítás került alkalmazásra a feltételezett lineáris kapcsolat vizsgálat érdekében. Ennek eredményéből az látszik, hogy

nincs szignifikáns kapcsolat a választók részvételi számai és a női politikusok sikeressége között.

5. A kutatás további lehetséges irányai

Az előzőkben röviden bemutatott kutatás – még a kifejezett fókuszra figyelembe véve – sem került minden oldalról bemutatásra. Itt is igaz a mondás: a munkát nem fejeztem be, csak egyszer most összefoglaltam, hogy hol tartok. A helyi és területi szintű kormányzat szereplőit, és benne a politikusnőket egyértelműen további kutatásra érdemesnek tartom. Ennek egyik fő iránya a Nemzeti Választási Iroda által elérhetővé tett képviselőkre vonatkozó adathalmaz egységes „képviseleti adattár” formába rendezése, mely további utakat nyithat meg, összefüggéseket tárhat fel a téma kutatásában. Ehhez kapcsolódik az adatbázis kiegészítése a most még hiányzó elemekkel. Ilyen elsősorban a 2014-es választás egyes részadatai (kompenzációs lista, megyei közgyűlés) és az 1990-es, a magyarországi rendszerváltás első választását megjelenítő adatok teljessége. E tekintetben a kutatás lezárásakor annyit sikerült feltérképezni, hogy az 1990-re vonatkozó önkormányzati adatok papír alapon megvannak, de nincsenek digitálisan rögzítve. Az eredményeket megállapító dokumentumok a helyi-települési jegyzőségeken, valamint Budapesten (levéltárban) is elérhetők. Így az önkormányzati képviseleti adatbázis egységes formátumának kialakítása, majd a hiányzó 2014-es adatokkal történő kiegészítés után, nem kivitelezhetetlen vállalkozás az 1990-es adatok összegyűjtése, digitalizációja és az adattárba illesztése. Ezzel lenne teljes egy önkormányzati képviseleti adattár. Emellett a kutatási előzményekben érintőlegesen bemutatott irányt is folytatásra érdemesnek tartom, hiszen adatelemzéssel az okok feltárása, miértek leírása nem kivitelezhető. Az pedig érdekes és egyelőre megválaszolatlan kérdés, hogy miért emelkedik a helyi önkormányzatokban a képviselők aránya, miközben az országgyűlésben 10%-on stagnál?

6. Összegzés

Jelenleg nem ismerünk olyan társadalmat, ahol a férfiak és nők közti különbségek a társadalmi nemi szerepek olyan leosztásban jelennének meg, mely a nőket a férfiaknál kedvezőbb helyzetbe hozná (Tóth, 1996: 17). Doktori kutatásommal és eredményeivel sem egy ilyen világ képét kívántam vizionálni. A célom a magyarországi, helyben élő politikai pozicionális elit általános helyzetképeinek pontosabb leírása, részletesebb

ismertetése volt, mind a pozitív folyamatok, mind a további lehetséges fejlődési irányok bemutatásával. Ehhez egy rendkívül speciális adatbázis állt rendelkezésemre, amellyel folytatott munka önmagában is kutatói élményt jelentett. A disszertáció eredményei kapcsán az rajzolódott ki, hogy a társadalmi nem megosztottsága benne rejlik minden intézményben, folyamatban, tárgyi világban, gondolkodásban és észlelésben, így a magyarországi önkormányzatiságban is. A 20. század a nők politikai emancipációját megvalósította ugyan, számos területen bővítette a törvény által biztosított jogait (többek közt a családi jog, öröklési jog, szociális jogok), mellyel egy magasabb szintű önállóságot tett általánossá. A 21. század feladata, hogy a nőket a politikai folyamatok, döntések valódi részesévé tegye és a nemek közti egyenlőség ezen a területen is teljessé váljon. A nők nagyobb arányú közéleti szerepvállalása nem csak az egyenjogúság miatt fontos. Az utóbbi években a helyi, regionális, tagállami és európai parlamenti választásokon tapasztalt csökkenő (és alacsony) részvétel a legtöbb kelet-közép-európai országban a megválasztott politikusokba és kormányokba vetett bizalom hanyatlását jelzi (Šilovic, 2012: 76). Ebbe a negatív irányú folyamatba akár változást is hozhatna egy női mentalitás- és stíluserősítés.

Tisztában vagyok azzal, hogy az esélyegyenlőség kérdése és az ország sorsa Magyarországon feltehetőleg nem egy vidéki önkormányzat testületi ülésén fog majd eldőlni, és a mindenkori szabályozás, költségvetés is nagymértékben determinálja a helyi lehetőségeket. Politikai harcok, közéleti események, politikai elit és köztük professzionális politikusok azonban minden települési szinten megtalálhatók. Ebbe az erőterben örömteli folyamat, hogy egyre több képviselőnk kap lehetőséget hazánkban. Idővel talán mindez előnyösen hat vissza a még gyenge heterogenitású pozíciókra (vagy akár az országgyűlési szintre) is. Bourdieuvel szemben én hiszek a változásban és szeretném hinni, hogy a pozitív példa a politika területén is előbb-utóbb kifejti majd hatását.

Felhasznált irodalom

Andorka, Rudolf (2000): *Bevezetés a szociológiába*, Budapest, Osiris

B. Kelemen, Ida (2010): Női képviselők – női képviselet? In *Politikatudományi Szemle* XIX/3. 83-103. pp

Bocz, János – Sági, Tamás (2003): Az önkormányzatok döntéshozói 1990-202 In *Társadalomstatistikai füzetek* 40., Budapest

Bourdieu, Pierre (2000): *Férfiuralom*, Napvilág, Budapest

Daša Šašić Šilović (2012, szerk.): *A nők politikai szerepvállalásának fontossága*, CEE Network for a Gender Issues, Tallinn

Horváth Júlia Borbála (2008): *Újnőkorszak, Intermentalitás a XX. század második felétől Magyarországon*, L'Harmattan, Budapest

Ilonszki, Gabriella (2011): Képviseleti szerepek, politikai intézmények, demokratikus deficit. Két évtized változásai In Tardos R. – Enyedi Zs. – Szabó A. (szerk) *Részvétel, képviselet, politikai változás*, Budapest, 267-290. pp

Ilonszki, Gabriella – Várnagy, Réka (2007): *Vegyes választási rendszer és női képviselet*. Politikatudományi Szemle, 2007/1. 93–109 pp

Kiss Róbert (2005): Nők a politikában – avagy milyen nemű a közélet Magyarországon? In *Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs?* Palasik M.-Sipos B. (szerk.), Budapest, 230-241 pp

Koncz, Katalin (2015): Nők az önkormányzatokban, 2006-2014 In *Munkaügyi Szemle* 2015/3. 67-71 pp

Koncz, Katalin (2014): *Nők a parlamentben 1990-2014* In *Statistikai Szemle* 92. évf. 22. sz. 513-540 pp

S. Molnár, Edit (2009): Kell-e több politikus nő? In *A közvélemény tükrében Demográfiai és családszociológiai tanulmányok*, KSH Népeségstudományi Kutatóintézet 90-105 pp

Tóth László (1996): Bevezető megjegyzések a kötet tárgyáról In *A szex, Szociológia és társadalomtörténet szöveggyűjtemény I.*, Budapest, Új Mandátum, 14-28 pp

A disszertáció témájához kapcsolódó publikációk

Mehring-Tóth, Szilvia – Vámosi, Tamás (2017): Developing balanced public life and socialization pattern from gender approach in elementary schools In *Tudásmenedzsment* 18:(1) 103-109 pp

Mehring-Tóth Szilvia (2017a): Képviselők és képviselők a helyi politikai elitben In *Politikatudományi Szemle* XXVI/3 81-100 pp

Mehring-Tóth Szilvia (2017b): Replikázás a „Big Data és szociológia” kapcsán, avagy a módszertani paradigma és egy PhD-kutatás véletlen találkozása In *Replika* 2017/3 159-169 pp

Mehring-Tóth Szilvia (2017c): Közéleti szocializációs minta az oktatásban In Karlovitz János Tibor (szerk.) *Válogatott tanulmányok a pedagógiai elmélet és szakmódszertanok köréből* International Research Institute 282-289 pp

Mehring-Tóth Szilvia (2016a): Politikusnők Magyarországon, 1990-2014 Arányok, trendek és helyi sajátosságok In Berger Viktor (szerk.) *Útközben* 27-41 pp

Mehring-Tóth Szilvia (2016b): Public socialization pattern in education In *Journal of Educational Sciences* 2016/2 32-41 pp

